

N:o 175.

Af herrar **F. Berg** och **A. Hedén** i anledning af Kongl. Maj:ts proposition om vissa ändringar i postverkets aflöningsstat.

I den till innevarande riksdag aflåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behof hemställes under sjunde hufvudtiteln bland annat, att Riksdagen ville godkänna vissa enligt statsrådsprotokollet för den 13 innevarande januari tillstyrkta ändringar i postverkets stater afvensom åtskilliga bestämmelser, hvilka, i sammanhang med ifrågasatt reglering af aflöningsförmånerna för en del tjänstemän och betjente vid postverket, blifvit enligt samma statsrådsprotokoll tillstyrkta.

Vid genomläsningen af det anförande, hvarmed tillförordnade chefen för finansdepartementet motiverat denna hemställan, finner man, att ett godkännande af nämnda ändringar och bestämmelser skulle innebära en *högst väsentlig försämring i den vid postverket anställda qvinliga tjänstepersonalens ställning.*

För närvarande erhålla de qvinliga e. o. postexpeditörerna så länge de tjänstgöra såsom *extra biträden* i aflöning under de 3 första åren 750 kronor, under de följande 3 åren 900 kronor, efter 6 års tjänstgöring 1,050 kronor, efter 9 år 1200 kronor och efter 12 år 1,350 kronor.

Efter att hafva blifvit befördrade till *t. f. postexpeditörer af andra lönegraden* (hvertill de i regeln avancerat först efter 13—15 år) erhålla de följande löneförmåner: lön 1,600 kronor, uppbörds- och frimärkesprovision omkring 350 kronor (enligt den kongl. propositionen i medeltal 367 kronor) samt tvenne ålderstillägg å 400 kronor hvardera efter 5 och 10 års väl vitsordad tjänstgöring.

I trenne afseenden är de qvinliga posttjenstemännens ställning för närvarande ogynnsammare än de manliges:

1) Under hela sin tjänstgöringstid såsom »extra biträden» åtnjuta de 150 kronors lägre lön än män med lika tjänsteålder;

2) Befattningarna såsom expeditörer af första lönegraden, hvilken med 200 kronor öfverstiger den andra och dessutom åtföljes af 50 kronors högre provision (i medeltal 417 kronor i stället för 367), äro förbehållna de manliga posttjenstemännen, med hvilka de qvinliga ej heller kunna täfva om högre befordran med undantag af att de kunna blifva postmästare vid 5:e och 6:e klassens postkontor;

3) För de qvinliga posttjenstemännen kan ingen pension ifrågakomma, enär de endast erhålla förordnande å sina befattningar.

Enligt det förslag till stat, som af generalpoststyrelsen till Kongl. Maj:t ingifvits och i statsrådsprotokollet af den 13 januari blifvit af tillförordnade chefen för finansdepartementet refererad, skulle samtliga postexpeditörers ställning i så måtto förbättras, att den tid, under hvilken de hittills nödgats gå såsom »extra biträden», skulle i någon mån nedbringas. Detta skulle vinnas derigenom, att antalet ordinarie postexpeditörsplatser så ökades, att det någorlunda motsvarade den oerhördt raska utveckling, som postverket under senare tiden genomgått. För detta ändamål har generalpoststyrelsen hemställt, att 72 postexpeditörsbefattningar måtte uppflyttas från 2:a till 1:a lönegraden samt att nya postexpeditörsbefattningar måtte inrättas med 143 af 2:a lönegraden och 150 af den nu föreslagna 3:e.

Härvid skulle emellertid, enligt generalpoststyrelsens förslag, *en väsentlig skillnad* göras mellan den *manliga* och den *qvinliga* tjänstepersonalen.

Den tredje lönegraden skulle visserligen till en början besättas äfven med manlig personal, men hufvudsakligen vara afsedd för qvinlig. Andra lönegraden åter skulle, i likhet med hvad förhållandet nu är med den första, vara förbehållen för manliga tjänstemän, visserligen icke alldeles uteslutande men »i regeln». Innehafvare af denna lönegrad skulle hädanefter erhålla i aflöning 2,000 kronor (hvaraf 1,500 kronor såsom lön och 500 kronor såsom tjänstgöringspenningar) samt hafva rätt till två ålders-tillägg å 400 kronor hvardera. De skulle alltså blifva delaktiga af någon liten, ehuru ganska obetydlig förbättring i sina nuvarande vilkor.

För de *qvinliga* postexpeditörerna deremot skulle motsatsen komma att ega rum. Efter att under ett större eller mindre antal år hafva tjänstgjort såsom »extra biträden» skulle de visserligen kunna befordras till t. f. postexpeditörer af 3:e lönegraden. Men inom denna skulle de ock »i regeln komma att stanna», derest icke »qvinlig postexpeditör redan före tillkomsten

af denna 3:e lönegrad erhållit högre lönegrad» eller »*särskild* anledning till uppflyttning i högre lönegrad förekomme». Aflöningen i denna tredje, speciellt qvinliga lönegrad skulle blifva endast 1,500 kronor (hvaraf 1,200 kronor lön och 300 kronor tienstgöringspenningar), alltså 450 kronor mindre än qvinliga postexpeditörer vid sitt tillträdande af ordinarie befattning för närvarande erhålla, och de båda ålderstilläggen skulle nedsättas till halfva beloppet, från 400 kronor till 200. Medan under nuvarande förhållanden en qvinlig posttjensteman slutligen *kan* (ehuru visserligen först efter ett lifs arbete i postverkets tienst) komma upp till en inkomst af 2,750 kronor, så skulle hon efter generalpoststyrelsens förslag i regeln för alltid komma att stanna vid 1,900 kronor d. v. s. vid ett belopp, som vore 850 kronor lägre än det nu upphinneliga samt 50 kronor mindre än det som qvinlig t. f. postexpeditör för närvarande *genast* erhåller.

Men om redan den af generalpoststyrelsen föreslagna försämringen i den qvinliga tienstpersonalens ställning måste synas betänkelig, så gäller detta i ännu högre grad om den vida radikalare försämring, som på tillstyrkan af tillförordnade chefen för finansdepartementet nu blifvit af Kongl. Maj:t föreslagen.

Enligt Kongl. Maj:ts proposition skulle nemligen aflöningen i den tredje, för qvinnor speciellt afsedda lönegraden blifva endast 1,200 kronor (hvaraf 900 kronor lön och 300 kronor tienstgöringspenningar), och de båda ålderstilläggen skulle reduceras till 150 kronor hvardera. Det högsta lönebelopp, hvartill qvinlig postexpeditör kunde hoppas komma (oafsedt oberäkneliga undantagsfall) skulle härigenom sänkas med ytterligare 400 kronor d. v. s. med i allt 1,250 kronor. Medan qvinlig posttjensteman för närvarande redan såsom »extra biträde» kan få 1,350 kronors aflöning, skulle hon efter Kongl. Maj:ts förslag icke kunna komma lika långt förr än efter 5 års väl vitsordad *ordinarie* tienstgöring.

Undersöker man nu de *motiv*, hvilka kunnat förmå först generalpoststyrelsen och sedan tillförordnade chefen för finansdepartementet att vilja med 2,800 kronor (jemte befordringsutsigter och pensionsrätt) godtgöra ett visst arbete i postverkets tienst, då det förrättas af man, men med endast 1,900, ja endast 1,500 kronor (utan befordringsutsigter och pensionsrätt), då det förrättas af qvinna, så finner man, att för denna genomgripande olikhet i arbetets värdering följande skäl blifvit framställda.

Såsom *motiv* för att qvinliga t. f. postexpeditörer i regeln borde stanna inom den lägsta lönegraden anför generalpoststyrelsen, att de, med allt erkännande af deras flit och redbarhet, icke kunde i allo likställas med manliga expeditörer i fråga om användbarhet inom postverket, enär de hvarken kunde tienstgöra vid jernvägsposten eller vid mera kroppsansträn-

gande sysslor och icke heller annat än undantagsvis påräknas vid skötandet af nattposterna. Såsom grund för ålderstilläggens reducerande till hälften andrages, att ålderstilläggen vore dels en uppmuntran till fortsatt träget arbete, dels ock ett medel att fylla det behof af ökade inkomster, hvilket vanligen vid mera framskriden ålder uppstode för familjeförsörjare, men att beträffande qvinlig personal allenast det förra af dessa skäl för ålderstillägget förefunnes.

Tillförordnade chefen för finansdepartementet anför såsom stöd för sitt förslag om begynnelselörens nedsättning med 300 kronor och ålderstilläggens nedsättning med sammanlagdt 100 kronor, att en sådan nedsättning borde ske i betraktande deraf, att befattningarna inom tredje lönegraden vore afsedda att besättas hufvudsakligen med qvinlig personal, samt med hänsyn till de aflöningsförmåner, qvinnor med någorlunda jemförlig sysselsättning i allmänhet torde kunna påräkna på annat håll, hvartill dessutom lägges, att slutlönen för ifrågavarande grad komme att uppgå till i det närmaste samma belopp, som Riksdagen år 1897 vid reglerande af jernvägens aflöningsstat bestämt för motsvarande tjensteinnehafvare, samt att genom de båda nedsättningarna kostnaden för de nya postexpeditörstjänsternas inrättande blefve minskad med 45,000 kronor.

Man kan vara böjd att medgifva, att ett par af dessa skäl ega den vikt, att de, trots likheten i kompetensfordringar för inträde vid postverket, motivera en viss skilnad i vilkor mellan de manliga och de qvinliga posttjenstemännen. Men en ganska betydande sådan skilnad finnes ju redan nu, i det de senare hafva lägre aflöning under tjenstgöringen såsom »extra biträden» och dessutom sakna så viktiga förmåner som befordringsutsigt till första lönegraden samt rätt till pension.

Att manliga och qvinliga tjenstemäns lefnadsstandard icke är densamma kan visserligen ej förnekas, och antagligt är, att förklaringsgrunden härtill ej uteslutande ligger deri, att de förras understundom är allt för hög, medan de senares vanligen är allt för låg. Men det förefaller, som om man vid uppgörandet af nu föreliggande förslag väl mycket förbisett, att den gamla uppfattningen om mannen såsom försörjande andra och kvinnan såsom försörd af andra numera förlorat sin allmängiltighet samt att här är fråga just om sådana qvinnor, hvilka icke allenast äro i full mening sjelfförsörjare utan derjemte i stor utsträckning familjeförsörjare d. ä. det ekonomiska stödet för flera eller färre af dem beroende anhöriga. Det af såväl generalpoststyrelsen som tillförordnade chefen för finansdepartementet starkt framhållna skälet, att de qvinliga tjenstemännen just på grund af sitt kön hafva lägre lefnadsbehof och äro befriade från försörj-

ningspligt, torde sålunda icke ega den omfattande betydelse, som de i sina framställningar velat tillmäta detsamma.

Gentemot den af tillförordnade chefen för finansdepartementet framkastade hänvisningen till »de aflöningsförmåner, qvinnor med någorlunda jämförlig sysselsättning i allmänhet torde kunna påräkna på annat håll», synes böra ställas hvad generalpoststyrelsen, enligt i statsrådsprotokollet lemnadt referat, yttrat rörande omfånget af det arbete och vigten af det ansvar, som åligger personalen vid postverket. Med skäl torde kunna betvifvas, att man på orter med högt uppdrifna lefnadskostnader i allmänhet uppställer 1,200—1,500 kronor såsom det högsta upphinneliga aflöningsbeloppet för personer, hvilka hafva att »deltaga bland annat i behandlingen af de stora värdeförsändelser och handhafvandet af de stora penningesummor, som numera dels för postverket och dels för postsparbanken inginge eller utlemnades vid postkontoren.»

Hvad hänvisningen till jernvägens aflöningsstat angår torde böra erinras,

att vid statens jernvägar 1,200 kronors aflöning erhålles efter 6 års tjänstgöring och 1,500 kronor efter 9 års tjänstgöring samt att befattningarna här äro åtföljda af pensionsrätt, men

att deremot vid postverket enligt Kongl. Maj:ts förslag 1,200 kronors aflöning skulle erhållas först efter 8—10 års tjänstgöring samt 1,500 kronor först efter 18—20 års tjänstgöring (häri icke inberäknade de 3 år före utnämningen till »extra biträde», då s. k. ströförordnanden gifvas) samt att pensionsrätt här fortfarande skulle saknas.

Jemförelsen med motsvarande tjänstebefattningar vid jernvägen synes således hafva bort leda till ett helt annat resultat än det, hvartill tillförordnade departementschefen för sin del kommit.

De kostnader, som af de qvinliga t. f. postexpeditörernas bibehållande vid sina nuvarande villkor skulle blifva en följd, äro visserligen ganska afsevärda, men dels är ju statsverkets tillstånd i det hela och postverkets tillstånd isynnerhet för närvarande ingalunda sådana, att de oundvikligen tvinga till en försämring af de lägst aflönade tjänstemännens ställning, dels synes det ligga i såväl statens som allmänhetens välförstådda intresse, att man icke af missriktad sparsamhetsifver låter locka sig att vidtaga en åtgärd, som utan tvifvel skulle »föranleda sänkning i qvalité hos dem, som sökte sig in i postverkets tjänst, till fara för verket, hvilket, stadt i snabbt framåtskridande, har behof af en duglig personal för att kunna följa i utveckling de främsta utländska postverken och icke kan vara betjent med att nödgas anställa personer, hvilka redan från början betrakta anställningen såsom en sista utväg.

Med stöd af det anförda tillåta vi oss hemställa,

att Riksdagen, i händelse Kongl. Maj:ts proposition om ny aflöningsstat för postverket i öfrigt vinner bifall, ville besluta,

att qvinlig t. f. postexpeditör skall bibehållas vid sin nuvarande rätt att erhålla befattning såsom postexpeditör i andra lönegraden samt

att inom tredje lönegraden aflöningen fastställas till 1,500 kronor och de båda ålderstilläggen till 400 kronor hvartdera.

Stockholm den 28 januari 1899.

Fridtjuv Berg.

A. Hedin.
